

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

תזריע - מצורע

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת תזריע - מצורע

- א ..... וירא את המקום מרחוק - הריחוק אינו אלא קרבה
- ב ..... אין מלכות נוגעת בחברתה - מה לך כי תלון על רעך
- ה ..... טוב ומיטיב - עיקר האדם הוא להיות מיטיב לרעהו
- ה ..... נצור לשונך - המדבר לשון הרע מאבד את כל זכויותיו
- ז ..... שומר פיו ולשונו - הזהירות והשמירה על מוצא פיו
- ט ..... שומר מצרות נפשו - מעלת שמירת הלשון ושברה
- יב ..... דובר שלום לבל - בוח הדיבור המזב
- יד ..... נוסעים אנחנו - ההכנה לקבלת התורה ע"י התורה
- טז ..... כל ישראל- לבל איש מישראל חלק בתורה

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת תזריע מצודע

וגזירת מלך, מ"מ את הנוגע לנו נלמד מכאן) שפעמים הנראה כריחוק אינו אלא קירוב, ולאחר זמן תתגלה הקרבה העצומה שיש לנו לבורא באותם זמנים הנראים לנו שחשכה לנו ואנו מרוחקים מהבורא יתב"ש, וז"ל החידושי הר"ם, בביאור דברי המדרש הנ"ל שהסמיכו את מעשיו של אברהם אבינו 'וירא את המקום מרחוק' ליולדת האמורה בפרשתן, איתא בזה"ק (וירא קב) שהיה אברהם רואה את עצמו רחוק מאד, מרוחק ומיותר, אבל בכל זאת, אמר לעצמו - מה בכך, ואם אני רחוק, מה שצויני הבורא אעשה. ובאמת הוא נסיון גדול מאוד, אדם שהולך לשחוט בנו יחידו, ולוקחין ממנו כל המדרגות, אך מה בכך, על ידי זה מסתמא הוא אלף פעמים יותר נקי ויותר טוב, ואחר כך כשרואה את זאת מה שהיה רחוק ונתנשא על ידי זה נתן שיר ושבח, על זה 'אשא דעי למרחוק' וכן ככל איש שרואה את עצמו רחוק ומה בכך - על עלמות שיר (תהלים מז א) צריך ליתן שיר והוריה על שהעלימו ממנו".

וירא את המקום מרחוק - הריחוק אינו אלא קרבה בפרשתן (יב ב) 'אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה', ובמדרש (ויק"ר יד ב) אשה כי תזריע הה"ד (איוב לו) אשא דעי למרחוק... 'למרחוק' - נאמר על הרחוקים שנקרבו... מחשבין לשמו של אברהם אבינו אותו שבא מרחוק הה"ד (בראשית כב) 'וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק'. ובביאור הדבר כתב הרה"ק ה'חידושי הר"ם' כי באמת יש מקום לתמוה, מה הטאה 'יולדת' זו להיות טמאה, והרי אין לך דבר גדול מזה - שהביאה לעולם יהודי חדש שיעבוד את בוראו, ומה גם שאף אשת כהן אשר ילדה זה עתה את ה'כהן גדול' של הדור הבא, העומד להתקדש בקדושה של מעלה ולהכנס לפני ולפנים אחת בשנה, נטמאת האשה באותה לידה, עד שאם חל בימים אלו 'ערב פסח' - כל בני ישראל יאכלו את הפסח ואילו היא תדחה ותעמוד מרחוק, וכיו"ב בשאר קדושות וקרבתות. ומכאן, (אף שאין לדיני טומאה וטהרה כל הבנה, ואינם אלא 'חק')

א. והעיקר, להאמין שאין לנו כל שיג ושיח בהנהגת הבורא בעולמו, ולהאמין באמונה פשוטה כי כל הנעשה בזה העולם בחשבון מדוקדק נעשה, ולטובתנו הגמורה. סיפר הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל, שבנובהרדוק היה בחור שלא ניחן במידה גדושה של דעה בינה והשכל, והיו הכל שוחקין עליו ומזלזלין בו... באחד הימים עלה הבחור לגדולה כשזכה בהגרלת הלוטו בסך חמשת אלפי רובל טבין ותקילין, כשנשאל מפי העם כיצד 'השיג' השגה נעלית כזו לכוון את המספר הנכון שיעלה בלוטו, אמר כי ה'סוד' נתגלה לו מן השמים בחלום הלילה, בראותו בחלום שלושת המספרים - 17, 18, ו-370, שאלוהו אנשי שיחו, והרי אין מקום ליותר מ3 מספרים בטופסי ה'לוטו', אמר להם הבחור, אכן לזה נצרכים פקחות יתירה כשלי לערוך 'חשבון' - חשבתי את כל המספרים ועלו בידי לסך של 415 וזאת מלאתי בטופסי ההגרלה, אמרו לו ידידיו, והרי הם עולים יחדיו רק ל-305 (305=17+18+370), נדעק הבחור, א"כ, הרי נס גלוי הוא שאינני מכיר בחכמת החשבון...

והיה מסיק הגאון רבי אברהם הנ"ל, מכאן מוכח שאין להחשיב 'מעלה' או 'חסרון' כפי הנראה לעינינו, וכמו שנשמע מדברים פלוני העשיר לרוב חכמתו חריצותו, פלוני הפסיד ממנו וכיו"ב לגודל טפשותו... גם פעמים נשמע את האומרים, אויה לי, בוודאי אשאר 'דפוק' כל ימי חיי מאחר שלא ניחנתי במעלה פלונית... מה רע חלקי - לעולם לא אמצא חן בעני ה'בוס' שלי מכיוון ש... מכאן תראה, שאדרבה מה שהיה נראה חסרון מובהק - כחסרון דעת של הבחור היא הייתה מעלתו לעלות ולהתגדל מעל לגבול, ולעולם אי אפשר לאדם לדעת מה תועלת תצא לו ממעלה פלונית או מחסרון אחר. והכל תלוי ברצון הבורא ובמה שנפסק בשמים ממעל, על כן, ישמח במה שנתן לו הבורא, ולא יחשב יומם ולילה אילו היו לי כשרונות וכוחות אלו ואלו הייתי מעפיל ומצליח בין מדברים הנוגעים אל הנשמה בין מדברים הנוגעים אל הגוף.

מספר הגאון רבי אברהם משה פכטר שליט"א מרביץ תורה ומראשי כולל הנודעים בעי"ת אלעד שבארץ הקודש. בתחילת דרכו כשהחל לצאת למסעות בחו"ל, לזכות נדיבי העם היושבים בגולה לתת להם חלק ונחלה בזכויות העצומות בהחזקת הכוללים שבראשותו, לא היה הגאון הנ"ל בקי בשפת האידיש וק"ו שלא בשפת הענגליש, מכיוון שכן התלווה אליו עסקן חשוב שעזר לו בכל עניניו, הלה קבע עבורו פגישה אצל אחד מעשירי העם - כשהעסקן

באר הפרשה - הזריע מצודע

אין מלכות נוגעת בחברתה - מה לך כי תלון על רעך
בפרשתן (תזריע יג ב), 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת
 או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע
 צרעת'. ידועים דברי חז"ל (ערכין פו.) שהנגעים באים על
 עוון לשון הרע, וכבר איתא בגמרא (שם פו:) אמר רבי
 יוחנן אמר רבי יוסי בן זימרא כל המספר לשון הרע
 כאילו כפר בעיקר. והיינו שהשורש המביא את האדם

ומוסיף החידושי הרי"ם, וז"ל, ויש בכל איש ישראל
 ענין ריחוק וקירוב, וזהו (ישעיה נז יט) 'שלום
 שלום לרחוק ולקרוב'. וזה שמפרש המדרש, שהקשה
 לו מה זה שנמשך טומאה מלידת איש ישראל, ועל
 זה תירץ, שבך היא בריאתו של אדם - שיהיה גם
 ריחוק, שהוא טובה גדולה, וכל עובד ה' לא יקשה לו
 מה שרואה לפעמים ריחוק גדול, כי ודאי הוא לטובה.

'מתרגם' ביניהם (כי העשיר לא הכיר בשפת בני ארץ ישראל, וראה"כ לא הכיר בשפתו של העשיר), אחר ששמע הנגיד את מפעלות
 הכולל נענה ואמר אל ראה"כ, אכן, אתרום להוד מעלתו סך 'טויזנט דאלער' (\$ 1,000), ראש הכולל שלא הבין כראוי
 את דבריו חשב לתומו ש'טויזנט' היינו 'מאה', על כן נענה ואמר, שסכום זה נמוך למדי, ובוודאי שנגיד כמותו
 לא ישיב פניו ריקם בסכום קטן של מאה דאלער, הנגיד סבור וקיבל, והעלה את הבטחתו ל'צוויי טויזנט דאלער'
 (2,000), ושוב - ראה"כ שחשב שמדובר 'רק' במאתיים דאלער נענה לעומתו, לא, עדיין הסכום נמוך מהראוי לכולל
 שלי, העלה העשיר ל'דריי טויזנט' (3,000) והוא שלא הסכים לקבל רק 300 דאלער עמד על שלו, עד שהגיעו לסכום
 של 'פינעף טויזנט דאלער' (\$ 5,000), אז כתב לו הנגיד את הסכום האמור על טשעק (צ"ק) ונפרדו בברכות מרעיפות
 זה לזה.

אחר צאתם נענה ראה"כ ל'עסקן' שליווה אותו, הנגיד הלז אכזב אותי קשות, כי גם ה'הישג' הגדול של \$ 500
 אינו נחשב כ'תרומה' לכולל גדול כזה, אמר לו העסקן, טעות ביד רבינו, כי בידו טשעק נכבד של חמשת אלפים
 טבין ותקילין, הנה שלך לפניך, הוצא נא את הטשעק מכיסך, עיין בו ותמצא נחת, ואכן, ראה"כ הוציא הטשעק
 ונתגלה לו האוצר הטמון בו... אז הבין איזו טעות טעה מעיקרא, ואלו רווחים הרוויח מטעותו. והלימוד נפלא ונורא,
 כי לכל אחד מאתנו נדמה שאין חסרון גדול ל'משולח' מאי ידיעת שפה ברורה וטובה, וכאן נתגלה שדייקא חסרון
 זה העלה לו את תרומתו בעשר ידות...

וכבר מצינו בפרשתן, דכתיב (יג ד) 'ועמוק אין מראה', ופירש"י, לא ידעתי פירושו, מעשה שהיה מספר (בכל שנה
 ב'פרשת פרה') הרה"ק רבי חנוך הענין מאלכסנדר זי"ע בשם הרה"ק ה'חוזה' מלובלין זי"ע, נוהגים היו הכומרים הנוצרים
 הרשעים לערוך מידי פעם 'וויכוחים' עם היהודים ברבים, להוכיח שהצדק עם דתם עפ"ל, ועל ידי זה היו מכריחים
 אותם לקבל עליהם את דתם ח"ו. פעם בא כומר רשע אל אחד הכפרים, הלה קיבל רשות משרי המדינה לערוך
 ויכוח כזה עם היהודים, והמנצח - מאיזה צד שיהיה, מותר לו לזרוק ולהטביע את המנוצח לים.

בקרב יהודי הכפר שררו פחד ורעדה, בהיותם 'פשוטי עם', ולא היה ביניהם חכם וזקן שיוכל לנצח רשע ערום
 זה, בלית ברירה תפסו אומנות אבותם בידם, ושפכו תפילות לפני אדון הכל שיושיע אותם מצרתם. ויהי בהתקרב
 מועד הוויכוח החלו לחפש אחר יהודי שיסכים לעמוד לפני הכומר, והנה ניגש החייט שהיה יהודי פשוט מאד והציע
 עצמו לערוך את הויכוח, בהיותו סמוך ובטוח בה' האלוקים שבוודאי יושיעם מציפורני הרשע. כשראה הכומר את
 פני החייט סבר שהיהודים לוועגים לו בידעו שהלה יודע אך בקושי קרוא וכתוב, לכן הציע שהחייט ישאל תחילה
 איזו שאלה והוא יענה לו (בהיותו בטוח שמחמת תמימותו תהא עצם שאלתו ללעג ולקלס בעיני השומעים), מיד פתח החייט ושאל
 את הכומר בתמימות, מה פירוש המילים 'איני יודע', השיב לו 'ניע ויעם' (איני יודע, בשפה המדוברת בפולין), או אז זעק
 החייט בהתרגשות שהוא ניצח את הכומר שהרי הודה מעצמו שאינו יודע לענות על שאלתו, ואף הגויים לא הבינו
 לשון הקודש ולכן לא הבינו את תוכן שאלתו, אלא ברגע ששמעו את הכומר שהוא מודה על האמת ועונה 'ניע
 ויעם' זרקוהו תיכף לים.

אנשי הכפר הודו ושבחו להקב"ה על גודל הנס שעשה עמהם בדרך פלא, ואחר כן שאלו את החייט מדוע בחר
 לשאול שאלה זאת לאותו רשע, השיב החייט בתמימות שראה בחומש ה'עברי-טייטש' (פירוש בשפת האידיש) וראה
 שעל התיבות האמורות ברש"י שבפרשתן לא ידעתי פירושו כותב בעל ה'עברי-טייטש' - ומפרש איך ווייס נישט
 (איני יודע), 'הבנתי שאם מחבר ספר ה'טייטש הקדוש' לא ידע פירושה של תיבות 'איני יודע' - כיצד ידע הערל
 הטמא הזה פירושה'. ואף שהחייט הזה היה פתי וכסיל, אולם ה'חוזה' למד מזה לימוד נפלא, שהמאמין בפשיטות
 ואומר על כל דבר 'איני יודע' - אינני נצרך לדעת ולהבין דרכי ה' ינצל מכל פגע.

באר הפרשה - הזריע מצורע

ג

לדבר לשון הרע הוא חסרון האמונה^ג. כי אין איש מדבר סרה ברעהו רק מחמת שנדמה לו שהלה הזיקן או הפסידו, הכשילו או ביהוה, או ש'הצלחת' רעהו באה על חשבוננו וכיו"ב רבות. ואילו ידע שאין ביד בריה בעולם להזיקו ולהפסידו, כי אין גורלו נתון אלא ביד הקב"ה לא היה מדבר עליו, ולא היה מחשב כל היום והלילה - 'מה עשה לי פלוני' ומה דיבר עלי אלמוני וכיו"ב^ג.

ב. כה אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות אמונה ובטחון כו) הנה כתיב (תהלים לג ד) 'וכל מעשהו באמונה', זהו כללו של דבר כי אחז"ל (מכות כד). בא חבוקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה (חבוקוק ב ד), ולכן כל מעשהו של איש יהודי הוא רק התחזקות באמונה פשוטה, דבהא נחתא ובהא סלקא כל עליותיו וירידותיו, וזה עיקר הכל. עוד שם (עמ' רסח), אמר פעם לתלמידו מרן בעל ה'יסוד העבודה' בזה הלשון, א איד אז ער איז מקבל ווי השם יתברך פירט מיט איהם, ואינו מהרהר אחר מידותיו יתברך פאר שפארט ער אלע סיגופים מיט אלע תעניתים (בתרגום, יהודי שמקבל באהבה את הנהגת ה' עמו יהיה איך שיהיה ואינו מהרהר אחר מידותיו הרי הוא חוסך לעצמו כל מיני סיגופים ותעניות שאחרים נצרכים לעבור כדי תיקון נפשם).

ג. ביסוד זה ביאר הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (דרשות, פרשת טהרות בד"ה וגלוח) שלכן נצטווה המצורע לגלח את כל שערו, כדכתיב בפר' מצורע (יד ט) 'והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו, את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו, ואת כל שערו יגלח', ולכאורה יש להתבונן מה טעם מצווה זו, והלה כבר ישב 'בדד מחוץ למחנה' - מרוחק מכל באי עולם, ו'טמא טמא יקרא', מדוע לעת כזאת אחר שכלתה סאת צרותיו ונתכפר לו החטא, עליו לגלח את כל שער גופו, למען ידעו כל הרואים כי מצורע היה.

וביאר ה'בן איש חי', כי כל ענין טומאת הצרעת בגופו של אדם באה מטומאת נשמתו בעוון לשון הרע הנורא, והרי נתבאר שה'גורמים' לאדם לדבר 'לשון הרע' הם מחשבותיו שנדמה לו שחברו לקח ממנו מאומה או הפסידו באיזה דבר, בענייני פרנסה, או בשאר העניינים שמדמה בנפשו שאחד לוקח מעמו מאומה, ועל ידי כך הוא בא לדבר עליו רעות. אך לו חכמו ישכילו להבין ש'אין אדם נוגע מן המוכן לחברו אפילו כמלא נימא' (יומא לח:), ואין מי שיוכל להשיג את גבולו, מיד יפסיק מלדבר על רעהו כל רע, וזאת מרמזים לו בגילוח השיער, כי שערות ראשו של אדם נראות כמי ששוכבות זו ע"ג זו, וכאילו אחת תופסת מקומה של חברתה - אך בשעה שמגלחים את השערות נתגלה שכל שיערה ושערה יונקת חיותה מגומא נפרדת בראש האדם, ואדרבה, איתא בחז"ל (בבא בתרא טז.) 'אלמלי שתי שערות יונקות מגומא אחת, היו מחשיכות מאור עיניו של אדם'. ומזה ילמד המצורע לקח שלכל חד וחד יש שורש יניקה בנפרד הן לפרנסתו הן לשאר הצטרכויותיו, ואין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו בכהוא זה, וממילא מה לו כי ילון על חברו - הרי לא הוא גרם לו לחסרון הפרנסה וכיו"ב, ויעלה בידו להיטהר לגמרי מחטא הלז של 'לשון הרע'.

כי זאת תורת האמונה הטהורה, שלכל בריה ובריה נקצב 'פרנסה ודי מחסורה' מן השמים. ולכל בריה יש 'גומא' מיוחדת שמשם הוא מקור חיותה, ומכיוון שכן, מדוע ירדוף יומם ולילה אחר פרנסתו המוכנת ומזומנת לו ממילא, והרי בריבוי השתדלותו לא יוסיף לעצמו מאומה, מדוע ייגע לריק. אין עליו אלא לעשות 'השתדלות' לצאת ידי חובתו כמו שנצטווה, ואף אחר זאת ידע נאמנה שלא ה'השתדלות' מסבבת את הפרנסה אלא מגזירת שמים היא באה לו.

פעם בא 'בעל עגלה' ובכה במר נפשו לפני הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע שהסוס שעמו היה מנהיג את עגלתו נפל ומת, ובכך איבד את מקור פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. נענה לו החפץ חיים ואמר, אכן כדברייך, לך נאה לבכות ולמרר בבכי. כי אחר שגמרת בדעתך שסוס זה הוא המפרנס ומכלכל אותך אכן יש לך לבכות - שמשמת המפרנס על המתפרנס לבכות ולמרר בבכי, אך מדוע לא תבין ותשכיל כי לא הסוס המפרנס אותך, אלא אביך שבשמים היושב במרומים וזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, וה'סוס' אינו אלא אמצעי שעל ידו שלח לך הבורא פרנסתך, ואם כן מה לך אם הסוס חי או מת, וכן הוא בכל ענין, המדמה בנפשו כי מקצוע פלוני או כישרון פלוני הם המביאים לו את פרנסתו, אינו אלא טועה באמונה, ותועה מדרך השכל.

יש שנתנו טעם לשבח מדוע לוקה המספר לה"ר בנגע הצרעת, לרמז לאדם שילמד לקח מנגע הצרעת, מה הנגע בצרעת ירבה לחכך את עצמו עוד ועוד, ולרגע נראה לו שמיטיב לעצמו ומרגיע את כאבו, אבל באמת אינו אלא

באר הפרשה - הזריע מצודע

לרעהו לא נעשה אלא בהכרזה מן השמים, ואין אדם מוזק לרעהו אלא אם הוא 'אנוס על פי הדיבור', ומה לו כי ילון על רעהו אם לא לו הרשע'.

וכן כתב בפלא יועץ (ערך קנאה) וז"ל. והנה יצר לב האדם רע וחושק להיות יחיד בדורו בחכמה ומעשים בעשר וכבוד, ומתוך כך מצטער בשיש אחר כמוהו או גדול וטוב ממנו, ומקנא לו ומבקש רעתו ומספר בננותו. וגדולה שנאה שהיא מחמת קנאה, אש אוכלה היא לאין מרפא. ומי שיש בו מדה רעה זו, כל ימיו מבאזבים, ואוכל לחם העצבים ואין לו רעים אהובים, ומרבה ריבות והוא שמח לאיד ורוצה בתקלת חברו... ומי יוכל ספר גדל רעתה, מי האיש החפץ חיים יברח ממנה ויהא גיבור הכובש את יצרו על ידי העמק במחשבות טהורות, שיאמין באמונה שלמה שאין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ואפילו אם היה הוא יחיד בעולם לא יעדיף להרויח יותר ממה שגזור עליו. ואם יתוספו סוחרים כמותו לאלפים ולרבבות, לא יחסר ממה שקצוב לו. ויתרצה במה שהוא רצון הבורא, הצור תמים פעלו, ולכל אחד, דטבא לה, עבדי לה, עכ"ל.

וכבר כתב הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (ריש פרשת קרח) כי אמרו חז"ל (מכות כד.) 'בא חבוקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבוקוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה', וצריך ביאור וכי בא חבוקוק לפוטין מכל המצוות האמורות בתורה, אלא ביאורו, כי לתיקון נפשם נצרכים כל בני ישראל לקיים כל מצוות התורה, והרי לא יתכן דבר הזה, כי יש מצוות התלויות בכהנים ויש בלוויים ויש בישראלים - ועדיין לא נברא יהודי שהוא 'כהן לוי וישראל' גם יחד... אלא כי בהיות בני ישראל ב'אחדות' הרי הם מוציאים איש את רעהו ידי חובתו ומשלימים זה את זה, אך דא עקא שאינם יכולים להיות באחדות כשראוני שונא את שמעון על שקיפח לו פרנסתו, ולוי נוטר איבה ליהודה כי קלקל לו את השידוך, פלוני אינו 'עובר' אפילו ב'טעות' בד' אמותיו של שכנו כי בנה 'מרפסת' על חשבוננו, ואלמוני מדבר סרה יומם ולילה על ידידו שמכבר על 'חוצפתו' כי עזה שלא כיבדו ב'עליה' הראויה לו... לזה בא חבוקוק והעמידן על עמוד האמונה - כי ע"י האמונה יסתלקו אויבינו וכל בני ישראל יאהבו זה לזה ויכבדו איש את רעהו, ביודעם כי כל הנעשה בעולם הזה אפילו בין איש

גורע לעצמו, וככל שירבה להתחכך יזיק לעצמו יותר ויותר. כיו"ב ממש המדבר לה"ר, נדמה לו שבדיבוריו הרעים על חבירו ירוויח לעצמו, אך באמת אינו אלא כמתחכך בבשרו שאינו מועיל אלא מזיק לעצמו. ד. כבר אמרו להמשיל את המדבר לשון הרע, לכלב אשר בעליו מכהו במטה, והכלב קם בחמתו ונושך את המטה, והנה, לא די שאינו נוקם ומעניש בזה את בעליו אשר הכהו - אלא אף פוצע הוא את פיו בעקירת שיניו עד זוב דם, וזאת מפני שאין לו דעת להבין שה'מכה' אותו הוא האדם המחזיק במטה, ולא המטה שאינו אלא 'אמצעי' לבעליו להכות על ידו. ולכלב הלז דומה המספר לשון הרע ומרכל על חברו, (וכן אמרו חז"ל (סוטה מט:)) שבעיקבתא דמשיחא 'פני הדור כפני הכלב' כי הוא חושב ומדמה בנפשו שחברו עשה לו עוול ועל כן מדבר עליו סרה. ומדוע אינו שם על לב שחברו אשר עולל לו כך וכך אינו כי אם 'מקל' בעלמא אשר הקב"ה הכהו במקל זה, בכדי לעוררו ולקרב את לבו אליו, והוא ב'חכמתו' במקום אשר יבוא להתעורר ולשמוע את דבר ה' אליו הריהו מדבר לה"ר ומגלגל 'מחלוקת' בעולם...

בערוב ימיו של הרה"ק מקאברין זי"ע בשכבו על ערש דווי, פתח הרה"ק ואמר 'איך האב ביז אהערצו ניט געזאגט. נאר איצטער אז איך האלט שוין ביים ברעג, גאר ביים ברעג, זאג איך דאס, איך קען שווערן בנקיטת חפץ, אז דאס וואס א מענטש טוט א ריר מיטען קלענסטן פינגער, און א פינטעל מיט'ן אויג, איז דאס אלץ מיט'ן כח פון גאט ברוך הוא. א שטרוי קען מען ניט אויף הייבען אן כח פון גאט ברוך הוא' [עד הנה לא אמרתי זאת. ברם עתה שנמצא אני בקצה חיי מאד מאד, אומר אני - ויכול אני להישבע בנקיטת חפץ שכל תנועה של אדם אפילו באצבע קטנה, ואפילו מה שמניע אישון עינו, הכל הוא אך ורק מכוחו של הקב"ה יתברך שמו, כי אפילו חתיכה קטנה של קש אי אפשר להגביה לולא כוחו של ריבון העולמים] ('אמרות משה' מערכת אמונה).

עוד איתא שם, וז"ל. אמונה מגעת עד למקומות הגבוהים ביותר, כי שאר ההשגות אינם רק עד מקום שהוא משיג, לא כן אמונה שכיון שהוא מאמין גם במקום שאין השגתו מגעת, לכן גם היא למעלה מכל השגותיו, וזהו מאמר הכתוב (תהלים פט ט) 'אמונתך סביבותיך' באמונה אני יכול לסבב אותך כביכול.

שם 'מר רב חסדא אמר מר עוקבא, כל המספר לשון הרע אומר הקב"ה לשר של גיהנם אני עליו מלמעלה ואתה עליו מלמטה נדוננו'. ידוע ומפורסם מה שכתבו הקדמונים (הובא ב'חובת הלבבות' שער הכניעה פ"ז), שהמדבר לשון הרע על רעהו מפסיד כל זכויותיו הנזקפים מעתה לזכות מי שדיבר עליו, אף הוא 'נשכר' בחבילי העוונות של רעהו הנזקפים מעתה לחובתו ל"ע. וכך אמר המגיד לבית יוסף (פר' ויקהל) 'וגם בענין הקמים אשר קמו נגדך אין להרהר כי הם לא יזיקוך אלא יועילו כי מי שאומר לשון הרע על חבירו מנבין לו מזכויותיו ונותנין זכו' הוא אמת ויציב', ואלו הוי ידעי בני נשא דא הוו חדאין בד שמעין דאמרי ביש מנהון כאילו יהבי לון מתנת כסף או זהב' (ואילו היו יודעים בני האדם 'סוד' זה היו שמחים כמו שקבלו מתנות זהב וכסף).

והנה, כשיעמידו את האדם לדין אחר עלותו השמימה - במלאות ימיו ושנותיו, פעמים שיתמה על מה שתולים בו כמה וכמה זכויות ומצוות רבות שלא הוא עשאם, או יענה ויאמר וכי עולם האמת הוא כאן - הרי לא אני עשיתי את כל אלו המצוות, יענוהו מן השמים אכן לא אתה עשיתם לא מיניה ולא מקצתיה, אמנם

ה. כיוצא בדבר, ביארו חכמי המוסר, כי הנה ה'צדיק' מכונה על שם תבנית האות 'צדיק' שבאותיות הא"ב, שהיא נכתבת כמין קו נטוי ועליו האות יו"ד. והנה האות יו"ד מרמזת ל'יהודי', ומכאן שכל הנושא וסובל מעליו עוד יהודי הוא הוא ה'צדיק'. ומקשים, אם כן מדוע אין כל חשיבות יתירה לאות א', הלא אף היא כתובה כיו"ד על קו נטוי, אלא ביאורו, כי הקו הנטוי שבאלף נסמך על גבי יו"ד הפוכה מתחתיו, ומי שדורך על יהודי, אע"ג שמצדו האחר נושא יהודי על כתפיו, אין לו כל חשיבות...

הוסיפו עליהם ואמרו, כי עפ"י האריז"ל כותבים (באות צ') יו"ד הפוכה, לומר לך, מי נקרא צדיק, הנושא וסובל אף את היהודי ההפוך - שאינו עולה בקנה אחד אחד עמו, בדעתו או במעשיו, זהו נחשב כצדיק.

אגב אורחא, בפרשתן מצינו רמז נפלא במעלת ה'צדקה', דכתיב בפרשתן (תזריע יב ב), 'אשה כי תזריע וילדה זכר' וגו'. ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה אשה) דהנה איתא בגמרא (גיטין ז:) 'אמר מר זוטרא אפילו עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה, מוסיף החתם סופר, 'ובזכות זה זוכה לפרנס אחרים משלו בלי ספק', והיינו שיורק עליו מן השמים שפע עשירות עד שיפרנס אחרים משלו. עפ"י ביאר את הכתוב 'אשה' רומז לעני, שהרי כידוע אשה היא בבחי' מקבל, והעני הוא המקבל מאחרים, כי תזריע רומז לנתנת צדקה, ועל דרך שנאמר (הושע י ב) 'זרעו לכם לצדקה', אם יעשה כן מובטח לו ש'ילדה זכר' - שיתהפך הוא עצמו להשפיע לאחרים בבחי' זכר.

ו. כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע... ומכאן נראה - 'להודיע איך שמאבדין ח"ו כל הזכותים על ידי לשון הרע, ולכן מתחילה תמה משה רבינו למה נשתנו בני ישראל מכולם להיות בגלות, ואח"כ כשגילה כי דלטורין ביניהם אמר מה זכות יש לך להוציאם'.

הגה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע (חידושי מהרי"ץ, ברכות ז.) מבאר בדברי חז"ל (ברכות שם) שאמרו ד' חילוקים מפני מה יש צדיק וטוב לו ולאידך צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו, רשע ורע לו. ומסקנת הגמרא, צדיק וטוב לו - צדיק גמור, צדיק ורע לו - צדיק שאינו גמור. רשע וטוב לו - רשע שאינו גמור, רשע ורע לו - רשע גמור. וקשה, היאך יתכן 'צדיק גמור' והרי 'אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא' (קהלת ז כ). ועוד, וכי יש 'רשע גמור' שלא יהיה לו אפילו איזה מעשה טוב במשך כל ימי חייו.

טוב ומיטיב - עיקר האדם הוא להיות מיטיב לרעהו

בפרשתן (תזריע יג ג), 'זראה הכהן את הנגע בעור הבשר, ושער בנגע הפך לבן... וראהו הכהן וטמא אותו... ולכאורה צריך ביאור, כי בכל התורה כולה מרמז ה'לבן' על טהרה שאין למעלה הימנה, כדכתיב (ישעיהו א יח) 'אם יהיו חטאיכם כשנים, כשלג ילבינו, אם יאדימו כתולע בצמר יהיו' (ואף ביהכ"פ קושרים 'לשון של זהרית' על קרני השעיר וכן בבית המקדש, והיו הכל מצפים ומיחלים שתלבין, ואז ידעו שנמחל להם כל חטא ועוון). ומדוע כאן השיער הלבן מורה על טומאת הנגעים. וביארו בעלי המוסר, כי אכן, כאן באתה התורה ללמדנו הדרך הנכון. כי אף אם כל מעשיו של אדם 'לבן' הם, וכולו קדוש וטהור, כל תהלוכותיו קודש הם ובלתי לה' לבדו, מכל מקום אם על ידי מעשיו והנהגותיו הוא פוגע ביהודי וכגון שאינו נוצר את לשונו ומדבר סרה בחברו, הרי עם כל ה'לבן' שבו טמא וטמא יקרא...^ה

נצור לשונך - המדבר לשון הרע מאבד את כל זכויותיו

איתא בגמ' (ערכין טו:) 'אמר ריש לקיש כל המספר לשון הרע מגדיל עונות עד לשמים, וכן אמרו

באר הפרשה - הזריע מצודע

עתה יבוא אדם ויאמר, אם כן היאך אמחול למי שדיבר כנגדי רע, הרי על ידי דבריו זכיתי להינקות ולהיטהר מכל חטא ועוון, ואף זכיתי במצוות רבות כל כך, והיאך אפשר לחייבני למחול לכל מי שעולל לי רע - כדכתב הרמ"א (או"ח תר"ז ב) 'ולא יהא אכזרי מלמחול', וכי מחויב אני להפסיד עבור זה כל כך הרבה מצוות, ולא עוד אלא לשוב ולהתחייב על כל עוונותי ש'בשעה טובה ומוצלחת' נפטרתי מהם.

אמנם כבר כתב הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בן איש חי דרוש ג' לשבת תשובה) לבאר שאכן ב'יושר' נאמר לו שימחל ויסלח לו, כי בין ובין כך יצא נשכר מב' הצדדים (הן מהמצוות הן מהעונות), כי לגבי העונות הלא

זכויות אלו של חברך הם, ומפני שדיבר עליך לשון הרע ודברים רעים על כן נזקפים כל אלו על שמך.

ופעמים להיפך, שיראה ה'נידון' שחסרים לו הרבה ממצוותיו אשר עשה, ויזעק בקול גדול - מצוותי היכן הם, על זה יענוהו בעת שדיברת על פלוני עברו כולם אליו, ולא זו בלבד אלא פעמים שיראה היאך שתולים בו חבילי עבירות חמורות שלא עשה לא מהם ולא מקצתם, והרי הוא מצווה ואומר הלא לא חטאתי באלו כלל ולא עלתה על דעתי לעבור עבירות חמורות כאלו, אז יענוהו, אמנם כדברייך, אבל בשעה שדיברת 'לשון הרע' על חברך עברו זכאו כל עוונותיו וחטאיו אלו אליך ואתה הוא זה שהתחייבת עליהם¹.

אלא, הנה בצדיקים אמרו חז"ל (עיי' ערכין טז): שהקב"ה משלם על עוונותיהם המועטים (שהרי אין צדיק בארץ וכו') בזה העולם, בכדי שלעתיד לבוא בעלותם לגן עדן תהא מנוחתם שלימה. לאידך, הרשע שיש לו מיעוט מצוות (שהרי אפילו ריקנין שבך מלאין מצוות כרימון. חגיגה כז.) משלמים לו שכר בזה העולם, ואז למעלה יהיה 'כולו חייב'. עוד יש להקדים את דברי 'חובות הלבבות' (שער הכניעה פ"ז) כי המדבר 'לשון הרע' על חבירו מקבל על עצמו עוונותיו של חבירו, ולאידך הוא מעביר את כל זכויותיו ומצוותיו לחבירו.

מעתה יבוארו דברי הגמרא על נכון. כי 'צדיק שאינו גמור' וכן 'רשע שאינו גמור' היינו בצדיקים ורשעים דעלמא, כי לכל צדיק יש מעט דמעט פגם עוון, ולכל רשע יש זכויות מועטות. אמנם 'רשע גמור' היינו זה שדיבר לשון הרע. וכל מצוותיו עברו לזכות מי שדיבר עליו. נמצא שאין בידו כל זכות. ונשארו ב'חשבונו' ב' מיני עבירות, א. עבירותיו מכבר הימים שעליהם מקבל עונשו בעולם הבא, ב. עוונות המועטות שבאו על ראשו מהצדיק, והם ממין העוונות שמענישים עליהם בעולם הזה לכן הוא 'רשע ורע לו'. כיו"ב, צדיק גמור הוא הצדיק שהרשע דיבר עליו לשון הרע, ונמצא שאין בידו עבירות כלל וכלל - שהרי עוונותיו עברו אל זה המספר לשון הרע, ולא עוד אלא ש'חשבונו' יש ב' סוגי מצוות, א. מצוות שהוא בעצמו קיימם ועליהם יקבל שכר בעולם הבא, ב. אותם מצוות מועטות שהרשע קיימם ועתה עברו ונזקפו לזכותו, והרי על 'מצוות' אלו מקבלים שכר בעולם הזה, ושפיר הוא 'צדיק וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא.

ז. ביסוד זה ביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמי"ל ח"ב פ"ח בהערה ד"ה ובזה ניחא לי), כי ידועה הסגולה לומר בסיום תפילת שמונה עשרה פסוק המתחיל ומסתיים כאותיות שמו שלא ישכח את שמו ליום הדין (עיי' ב'אליה רבה' סוף סימן קכב), ומדוע ישכח את שמו, אלא בראותו כי מענישין אותו על עוונותיו של איש אשר בשם 'ראובן' ייקרא, ולאחמ"כ על עוונות שמעון, לאחריו על עבירות של לוי - אז כבר מתבלבל לגמרי וכבר אינו יודע אם שמו ראובן שמעון או לוי וכיו"ב. ולכן נדרש לעשות סגולה מיוחדת שלא ישכח את שמו... ומטעם זה מזכירים פסוקים אלו לאחר הבקשה 'נצור לשוני מרע'

עוד פרפרת בהאי ענינא, כתב ה'כתנות אור' (לבעל 'הפנים מאירות', פר' חיי שרה) בשם ספר רבינו ישעיה, ז"ל. צריך אני למודעי מה שמצאתי בספר רבינו ישעיה בפסוק (תהלים סט יג) 'ישיחו בי יושבי שער', וכתוב שם דאיתא בספר חסידים פעם אחת מת צדיק והראו לו מצות שלא עשה מעולם, ואמרו לו אף על פי שלא עשית מצות אלו, אותן בני אדם שדברו עליך לשון הרע עשו מצות אלו ונטלו מהם ונתנו לך. וכתב שם, שזה היה מתאונן דוד 'ישיחו בי יושבי שער' - היינו אדם ריקם מן המצות, כי אילו היו מלאים מצות היה לי הרבה מצות ליטול מהם ודפח"ח. ובספר וידבר משה סוף פרשת מצורע מפרש בזה בשם צדיק 'רבי אהרן מירושלים' את בקשת דהמע"ה (תהלים לט ט) 'חרפת נבל אל תשימיני' - כי נבל שאין בו לחלוחית מצוה מה תועלת אם ידבר עליו. חרפת נבל שאיני יכול ליקח ממנו זכויות איני רוצה להיות. כי כאשר מדבר ת"ח לכל הפחות יעבור אלי 'מצוות ותורה' הרבה, אבל אם ידברו עלי סתם פוחזים מה ארויח מכך.

אמרו (יומא כג.) 'כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו' ובוה שיעביר על מידותיו וימחול לחבירו ממילא כל עוונותיו בטלים ומבוטלים כעפרא דארעא. ולאידך (י"ל), בענין המצוות הלא בכך שהוא משיב לחבירו את מצוותיו ומעשיו הטובים הרי יש בזה כדי קיום מצוות 'השבת אבידה' למתהדרין מן המתהדרין באבידה רוחנית, והרי זה וודאי ששכר מצוות השבת אבידה היא כפי גודל האבידה אשר משיב - ועל אבידה רבתי כזאת אף שכרה יגדל פי כמה וכמה 'לכל הפחות' כשכר כל אלו המצוות, ונמצא שלא יפסיד מאומה במחילתו.

באותו ענין כתב הגה"ק מקאז'גלוב זי"ע (ארץ צבי, מצורע תרפ"ז) בביאור דקרא (מצורע יד ב) 'וזאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו', כי ביום בו המצורע מטהר נפשו ושב בתשובה שלימה על עוון לשון הרע

שומר פיו ולשונו - הזהירות והשמירה על מוצא פיו

בפרשתן (מצורע יד לה), 'כנגע נראה לי בבית', כה כתב הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (עיי' עין הרעת טוב, מצורע) לדייק מדוע אמר בנגע, ואינו אומר 'נגע' נראה לי בבית, אלא, כי האיש הרואה צרעת בביתו ידע שאין זה הנגע עצמו, אלא רק 'כנגע', כי הנגע עצמו הרי הוא עצם 'חטא הלשון' הנורא, אשר נחקק בעמקי נשמתו, והיא נשחתת על ידי אלו הדיבורים, וכלומר שבפגם הדיבור נעשה 'נגע' בפנימיות נפשו.

בראש דברינו בענין חטא הלשון נציגה נוראות מדברי המדרש עד כמה אסור לו לאדם לקבל לשון הרע, וכך איתא במדרש בפרשת כי תשא (שמו"ר מז) ויאמר ה' אל משה פסל לך, הה"ד (איוב יא ו) 'ויגד לך תעלומות חכמה', אתה מוצא בשעה שאמר לו הקב"ה 'לך רד כי שחת עמך' (שמות לב ז) היה תופס בלוחות ולא היה מאמין שחטאו ישראל, אמר אם איני רואה איני מאמין שנא' (פסוק יט) 'ויהי כאשר קרב משה אל המחנה' - שלא שברן עד שראה בעיניו, אי להם לבני אדם שהם מעידים מה שאינם רואים, אפשר שלא היה משה מאמין בהקב"ה שאמר לו כי שחת עמך, אלא הודיע משה דרך ארץ לישראל אפילו שיהא אדם שומע דבר מן יחידי נאמן אסור לקבל עדותו לעשות דבר על פיו אם אינו רואה.

ט. ושומה עלינו להביא את מכתבו של הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, וז"ל. בעזה"י א' וישלח תרצ"ו ירושלים תובב"א. אהובי אנ"ש היקרים שיחי במדינת פולין.

...עוד זאת אדרוש מכם כאשר רבו הצרות מבית ומבחוץ ונאמנים דברי חז"ל דגלות הזה מטעם לשה"ר ושנאת חנם, ולזאת אבקש להתחזק בענין שמירת הלשון מלשה"ר ושנאת חנם, ועצתי, שתלמדו בספר חפץ חיים ושמירת הלשון עכ"פ בב' ימים בשבוע, ואעידה עלי שמים וארץ כי אחרי שגמרתי הספרים הנ"ל הרגשתי בעצמי בזה פעולה לטובה, ולזאת גם השלם במידותיו יתפעל עי"ז ואחשוב שזה שאמר הרוכל לר' ינאי - לאו אנת ודכותך, עכ"ז אטרח עלי ר' ינאי להראות כי הכל צריכים לזה. הנני ידידכם הדו"ש וטובכם. חתימת יד קדשו.

ואל יאמר מה לך כי תלין עלינו אין בכוחו של 'בשר ודם' להשמר מעוון לשון הרע, שמע נא לדברי ה'חפץ חיים' זי"ע (מכתבים ותקנות ה') וז"ל. והנה באמת אם לא היה בכח האדם להנצל מזה החטא לא היה הקב"ה כותב זה בתורתו הקדושה - ובכמה לאוין ועשין, אלא שהיצר מתגבר על האדם ואינו מניחו להתבונן בזה, בין כך ובין כך עדיין לא ניתקן החטא ומשיח לא בא, והנה אנו מבקשים גם בתפלתנו 'אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה' וזה ידוע כי כל זמן שאנו שקועים בזה החטא אי אפשר שיתגלה כבוד מלכותו עלינו...

זו הייתה תשובת הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למי שבא אליו בטרוניא - למדתי בספר 'ח"ח שמירת הלשון' ומעתה איני יכול לדבר כלום... השיב לו הח"ח, אדרבה, עד השתא לא הורשית לפתוח פיך לדבר, שהרי מסוכן היית שמא תכשל בדיבורים אסורים, אך מעתה, דבר נא כאוות נפשך, היות והינך כבר מכיר ומורגל בכל הלכות הדיבור. וכן ידוע ממספרי קורות הימים, כי ה'חפץ חיים' עצמו לא היה איש סגור שאינו מעורב בין הבריות - מחשש דיבורי לשון הרע, אדרבה ואדרבה, הוא היה 'איש בין אנשים', והיה מדבר עם הכל, אלא שזהירות נפלאה נקט בין השיטין - שלא יכנסו בדבריו דיבורי לה"ר.

י. כתיב בפרשתן (תזריע יג מה) שעל המצורע להלך 'ועל שפם יעטה', ובגמרא (מו"ק טו.) למדו שעליו לעטוף את ראשו, ובכלל זה יהיה פיו מכוסה, וביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זצוק"ל (אמרי שפר תזריע) כי פיו של המדבר לשון הרע

י. כתיב בפרשתן (תזריע יג מה) שעל המצורע להלך 'ועל שפם יעטה', ובגמרא (מו"ק טו.) למדו שעליו לעטוף את ראשו, ובכלל זה יהיה פיו מכוסה, וביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זצוק"ל (אמרי שפר תזריע) כי פיו של המדבר לשון הרע

י. כתיב בפרשתן (תזריע יג מה) שעל המצורע להלך 'ועל שפם יעטה', ובגמרא (מו"ק טו.) למדו שעליו לעטוף את ראשו, ובכלל זה יהיה פיו מכוסה, וביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זצוק"ל (אמרי שפר תזריע) כי פיו של המדבר לשון הרע

באר הפרשה - הזריע מצורע

הקדושה ממנו, ותסע השכינה להלאה (הובא באילנא דחיי, פיעטרעקאוו תרס"ח)².

וזכר איתא בתוספתא (פאה א כ) שלושה דברים נפרעים מהאדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא, עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע כנגד כולם³.

וכך כתב ה'אור החיים' הק' בפרשתן (מצורע יד ט) אין לך דבר שמרחיק האדם מן קינו כלשון הרע⁴. ובכלל אמרו בענין הדיבור, הנה נאמר (במדבר ט כ) 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו', וביארו צדיקים על פי - בשמירת פיו הוא גורם שה' יחנו - שה' יחנה וישרה שכינתו על האדם. ועל פי על ידי ה'פה' - ה' יסעו באם אינו שומר את פיו הרי הוא מגרש את השכינה

מסוכן הוא לבריאותם (הרוחנית) של סובביו, על כן עליו לכסות פיו (כדוגמת כיסוי פי הרופאים בחדר הניתוחים). ועוד ביאר, שהרי אמרו חז"ל (ערכין טז): שהשיניים והשפתיים כשתי חומות הינם לשמור על מוצא פיו, ולאיש שב' חומות לא הועילו, יש לעשות עוד חומה, 'כולי האי ואולי' אולי ה'חומה השלישית' תועיל למנעו מלשלח אמרי פיו ללא כל שמירה. יא. דורשי רשומות אמרו, שבסוף פרשת שמיני ישנם מ"ז פסוקים שנאמר בהם איסור אכילת שרצים, ואילו בפרשיות תזריע מצורע דעסקי בדיני נגעים וצרעת הבאים על האדם בעון לשון הרע יש קנ"ז פסוקים, שהוא יותר מפי שלשה ממנין הפסוקים שנאמר בהם איסור וטומאת שרצים, והיינו טעמא, כי יותר חייב האדם להיזהר בדיבורים שהוא מוציא מפיו ממה שנזהר להכניס לתוך פיו.

וכמעשה המובא בספר 'נפלאות היהודי' (עמו' עה) שפעם אחת אמר היהודי הקדוש זי"ע להרה"ק הרבי ר' בונם ז"ל שיסע לדרך, ולא אמר לו על מה, ולקח עמו איזה חסידים ונסע לדרך, ויבוא לכפר אחד והיו רוצים לאכול שמה אצל בעל הכפר, אמר להם בעל הבית שאין לו מאכלי חלב רק בשר, והרבי ר' בונם היה בחדר בפני עצמו והחסידים היו הולכים וחוזרים בבית הכפרי כדרכם, והיו חוקרים ודורשים מי הוא השוחט, ואם הייתה הבהמה כשרה בלי סירכא, ואם המליחה והדחה הייתה כהוגן. ויהי כדברם אל בעל הבית כדברים האלה נשמע להם קול מאיש אחד שהיה יושב מאחורי התנור ובגדיו קרועים כדרך האורחים העוברים ושבים מעיר לעיר, בשמעו שהחסידים חוקרים ודורשים בענייני הבשר ענה האורח, חסידים חסידים, מה שאתם נותנים לתוך הפה אתם חוקרים ודורשים מי השוחט והבשר איך הוכשר, אבל מה שאתם מוציאים מהפה היינו הדיבורים היוצאים מהפה אין אתם צריכים לשום שאלה וכשמוע הרב הקדוש הרבי ר' בונם בהחדר שלו הנ"ל חשב בדעתו שעל דבר זה שלח אותו היהודי הקדוש ז"ל ללמוד דבר מוסר זה מהאורח, ותיכף חזר לביתו. והאורח הנ"ל היה אליהו זכור לטוב.

כה אמר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, על דברי דוד המלך (תהלים כב ז) 'ואנוכי תולעת ולא איש', כי אמר דוד, הנה את התולעת' הם נזהרים מכל משמר שלא לאכול, לאידך בדיבורי לשון הרע הינם אוכלים בשרם ושותים דמם של 'אנשים' ללא כל מניעה, על כן הנני מודיעם ש'ואנוכי תולעת' ובזה יזהרו וימנעו עצמם מלאכלני ולבלוע אותי חיים שאולה...

איתא בגמרא (שבת קנה:): 'אמר רב פפא לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחזירא', וברש"י ביאר שאין לך 'בעל חי' עני ככלב שקשה עליו למצוא מזונו כי מגרשים אותו ממקום למקום. ואין לך בעל חי עשיר כ'דבר אחר' המוצא את מזונו בכל מקום אשפה. ולכאורה תמוהים הדברים - מה רצה רב פפא לגלות לנו בדבר זה, וכי איזו תוכחת מוסר נלמד מזה, וכתב הגר"א (דברי אליהו מס' שבת) שבא לרמז כאן, דהנה כל ירא ה' יתרחק בתכלית הריחוק כשיראה מומר האוכל בשר חזיר, ודבר פשוט שיגרשו חוטא זה מחוץ לשלש מחנות, והיינו טעמא כי חמור העוון של אכילת חזיר בעיני כל בית ישראל, ועל זה אמרו 'לית דעתיר מחזירא' - שהכל יודעים ומכירים בחומר האיסור והעוון שיש באכילת חזיר, אבל לאידך גיסא 'לית דעניא מכלבא' - זה עוון לשון הרע, כמאמרם (פסחים קיח.) 'כל המספר לשון הרע, וכל המקבל לשון הרע, ראוי להשליכו לכלבים', ואיסור זה הוא בבחינת 'עני', כי הוא כצחוק בעיני בני אדם, והם מזלזלין בו ואינם מתבוננים כלל מה הם מוציאים מן הפה.

יב. וכה אמר הגאון בעל ה'שבט הלוי' זצוק"ל (רחמי הרב סוף ערך 'שתיקה') וז"ל. ויאמר נא כל אחד מאתנו, אילו היה כותב כל הדיבורים שדיבר בשנה אחת, בגלוי ובסתור, ביום ובלילה, והיה קורא אותן לפני בימי התשובה, היה בורח ומתחבא מחמת הבושה, עכ"ל.

יג. סיפר הרה"ח ר' משה בנצלוביץ זצ"ל משישי חסידי גור בדור האחרון, והיה משמש כאיש החברא קדישא בביה"ח בבני ברק עד סוף ימיו. בבחרותו עלו הוריו להשתקע בארץ ישראל (לפני המלחמה), בימים ההם סבל

פרצו חומות מגדלי - בדיבורים שאינם כראוי - (ו"ל החתם סופר) עיקר תיקוניה תלוי בימי הספירה - שבין פסח לעצרת, וביום העצרת הוא ה'יובל' שבו יתוקנו כל בני תורה (עפ"י המבואר בערכין טו: שעיקר התיקון בא ע"י עסק התורה) ויקנו בו שלימות, 'והייתה גאולתו עד תום שנת ממכרו' - עד שיקבל תמימות... שכל שנה ושנה מקבל תמימתו בימים האלה.

שומר מצוות נפשו - מעלת שמירת הלשון ושכרה

איתא במדרש (ויק"ר לג א) שרבי שמעון בן גמליאל אמר לו למבי עבדו צא השוקה וקנה לי מאכל טוב, חזר טבי מן השוק ובידיו 'לשון של בהמה'. למחרת אמר לו רבן שמעון בן גמליאל, היום רכוש עבורי דבר רע, ושוב חזר טבי מן השוק והביא לו 'לשון', שאל אותו רבן שמעון שיבאר לו אמאי הביא לו בשתי הימים לשונות. ענהו טבי העבד 'מיניה טבתא ומיניה בישתא, כד הוה טב לית טב מיניה, וכד ביש לית דביש מינה' - היינו שהן הטוב והן הרע מן הלשון הם באים, כי בשעה שהלשון טובה ומדברת דיבורים טובים אין יותר טוב ממנה ומתועלת הבא על ידה, ובשעה שהלשון משמשת לרע, אין רע יותר ממנה, כי 'מוות וחיים ביד לשון' (משלי יח כא) ⁷.

במדרש רבה (רי"פ מצודע, פרשה טו ב) הובא מעשה ב'רוכל' אחד, שהיה מחזר בעיירות ומכריו

כתב ה'חפץ חיים' זי"ע (חובת השמירה פ"ו) וו"ל. כלל הדברים צריך האדם לידע שהיצה"ר אורב לו תמיד להחטיאו, וכמו שאמרו חז"ל (קידושין ל:) שהיצה"ר מתגבר עליו ומתחדש עליו בכל יום, ממה שנאמר (תהלים לו לב) 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו', והוא רובץ על פתח פיו של האדם להחטיאו, כמו שאמר הכתוב (בראשית ד ז) 'לפתח חטאת רובץ', כי שם אם יסיח האדם דעתו קצת מהשמירה תיכף יבזז אותו ביזה רבה או ביזה זוטא ועל כל פנים לא יצא ממנו בשלום, ועל כן מתחזק היצר להיות רבוץ שם יותר משאר אברים כי שם בלשוננו עלול מאוד לחטוא... ועל כן צריך האדם להתחזק שלא להסיח דעתו מן השמירה, וזהו שכתוב (מיכה ז ה) 'שמור פתחי פיך', ויהיה נכון לבזז במזה שבזדאי הקב"ה יעזור לו שלא יפול ביד היצר, וכמאמרם הבא לטהר מסייעין אותו, ופירושו, מי שמתחיל לטהר עצמו מסייעין אותו מלמעלה הרבה, שיוכל לגמור טהרתו בשלימות.

והזמן גרמא - בימי הספירה - לתקן ענין הלשון, (שבימים אלו מתו תלמידי רבי עקיבא על שלא נהגו כבוד זה בזה, ומחובת הימים לתקן את החטאים שבין אדם לחברו) ובן כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (על התורה ד"ה ואיש כי ימכור) על הפסוק (ויקרא כה כט) 'ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה... ימים תהיה גאולתו דקאי על ענין הלשון המסוכנת ב'חומה' והם השפתיים והשיניים, אם

מכאבים עזים בשיניו, בימים שהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע ביקר באר"י, רצה ר' משה להזכיר את עצמו אצל הרבי אך משום מה ביקש מבנו של הרבי - הרה"צ רבי מאיר זצ"ל הי"ד, שיזכיר אותו לפני אביו. אמר לו רבי מאיר שיעמוד במקום פלוני שהרבי עתיד לעבור שם, וכאשר יעבור שם הרבי יזכיר לו את כאביו, וכן הוה, ויהי כשמוע הרבי את האזכרה, נענה ואמר 'רעדט מען נישט קיין לשון הרע' (א"כ פוסקים מדבר לשון הרע), כאומר לו, שאם מתייסר באחד מאברי הפה סימן הוא לו שעליו להתחזק בשמירת הלשון, ואכן, קיבל על עצמו מאז שלא לדבר שום דברים אסורים ונעלמו לו יסוריו וכאביו.

פעם נכשל בשמץ לשון הרע באמצע הלילה, ומיד חזר והרגיש בכאבי שיניים, והיו לו יסורים אלו לזכרון שיפסיק לדבר דברים אסורים, כי אחר שקיבל על עצמו לשמור פיו ולשונו הוטב לו ועד שעלה השחר נעלמו הכאבים כלא היו, ועד שנות זקנה ושיבה היו שיניו לבנות כחלב וללא שום פגם.

יד. איתא במדרש (קה"ר ה י) מעשה באחד שהלך בצדי הדרכים והבחין בשתי ציפורים שהיו מריבות זו עם זו ותוך כדי קטטה מתה אחת מהן, פרוחה הציפור החיה וחזרה עם עשב בפיה, הניחה את העשב על פיה של הציפור המתה והנה היא קמה לתחיה. נתאווה ההילך לנסות את כוחו של העשב על מתים אחרים, על כן לקחו עמו בהמשך דרכו, על אם הדרך עבר האיש ליד ארי מת, ויקרב אל הארי, הניח עליו את העשב, ואז קרהו אסון ל"ע כי אכן האריה קם תיכף לתחיה, אך מיהר וטרף לאותו איש שעמד עליו. ולעשב זה נדמית הלשון - מחד גיסא אפשר להחיות בו מתים על ידי דיבורים טובים איש לרעהו, אך לאידך, המשתמש בלשונו לרע הרי הוא עצמו נטרף ל"ע...

נפקא מינה לנו מה הייתה מלאכתו. אלא מבאר ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח החדש עה"ת), שכמו שכל הבא לקנות מ'רוכל' אי אפשר לו לדחות התשלום בהקפה, שהרי דרכו של רוכל לחזור בעיירות ואינו נשאר ללון באותה העיר, 'ואם לא ישלם עכשיו אימתי', וממילא חייבים לשלם לו שכר פעלו על אתר, כך הוא גם שכרו של הבולם פיו מלדבר דברי לשון הרע ורכילות, שיקבל שכר רב טוב על אתר, עוד בזה העולם (וכן כתב בשער הזכירה פ"ו, לענין העונש שהוא עניות כמו שכתב בספר הקנה).

ובך ביאר הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (ליקושי תורה פר' עקב) בשם החכם מהר"ש שורק זללה"ה את הפסוק (במדבר ל ג) 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה'. שיוהר האדם שלא יעשה את דבריו חולין - שלא יזלזל בדבורי פיו לחשוב שאין בהם ממש, כי ככל היוצא מפיו - של אדם, יעשה רושם אם לרע אם

'מאן בעי למזבן סמא דחיי' - מי האיש הרוצה לרכוש סם החיים... באותה שעה ישב רבי ינאי בטרקלינו ושמע את קול הרוכל. שלח רבי ינאי לבקש מעמו שימכור לו מסם יקר הערך זה, ענהו הרוכל 'לאו את צריך ליה ולא דכוותך' - אין סם זה מיועד לא לך ולא לשכמותך, אך מ"מ דחק בו רבי ינאי, הוציא אותו רוכל ספר תהלים וקרא לפניו (לד יג-יד) 'מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה', אמר ר' ינאי אף שלמה מכריו ואומר (משלי כא כג) 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו' - 'שומר מצרעת נפשו'. א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא המקרא הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשיט, עד שבא רוכל זה והודיעני, לפיכך משה מזהיר את ישראל 'זאת תהיה תורת המצודע' (נוטריקון) המוציא שם רע¹⁰.

ולבאורה קצת צריך ביאור, אמאי השמיעונו חכמי המדרש שהמעשה היה ב'רוכל', וכי מאי

שמעו נא רבותי מה שראו עיני ולא זר בהיותי באת"ק מירון על ציון התנא האלוקי רשב"י, והנה הראני יהודי חשוב מבני עיה"ק ירושלים על יהודי בא בימים (כבן שבעים) היושב שם ושותה לשכרה, ואין בין שתיה לשתיה אפילו כמלוא נימא... ברם הכרת פניו מעידה עליו כי ממקור חשוב מוצאו. הלה מספר בעצמו את קורות ימיו, וכך הווה, בשנות בחרותו למד בשיבת פוניבז' בעי"ת בני ברק, ובהגיעו לפרק 'האיש מקדש' נתעכבו הדברים עידן ועידנים, עד שלבסוף בא בקשרי שידוכין בשעטומ"צ בגיל מבוגר ביותר. והנה כב' שבועות לפני זמן החתונה, דיבר איש אחד מבני משפחת הכלה עמה, ובקור רוח שאל אותה בביטול, נו, וכי על בחור זה חिकיתם זמן רב כל כך... בכמה מילים ספורות הללו זרע הלה 'ארס' בלב הכלה, עד שהחליטה לבטל את השידוך... לגודל צערן של החתן נשבר לבו בקרבו לשברי שברים, ארז את מטלטליו, נסע למירון, ומני אז הרי הוא שותה לשכרה זה כחמישים שנה במספר... הביטו וראו כוחו של דיבור רע אחד...

טו. ידועים דברי המגיד מדובנא (כוכב מיעקב - הפטרות - תזריע) על דברי הגמרא המובאים למעלה, במשל לרופא שבא לרפא את החולה שלקה בלבו והוא מוטל על ערש דוי, וציווה הרופא לבל יכעוס ובל יקפיד ולבל יהיה להוט כעת אחרי הממון או אחרי כבוד, ולבל ירע לבבו אם יוגד לו כי לא פדה ולא הרויח בחנותו ושכנו הקרוב אליו פדה הרבה והרויח, ולא יקנא ולא ישים אל לבו, ויתרחק גם מכל יתר התאוות. והנה, הכסיל יתמה - מה ל'רופא' המרפא את ה'גוף' לבוא ולהטיף מוסר בעיני רפואת ה'נפשות', להזהירו מכעס וקנאה ומריבה ותאוות הממון והכבוד ושאר התאוות. אבל האמת, שלא מחמת יראתו את ה' הזהיר את החולה על המדות הרעות, ואין כוונתו בזה לרפאותו רפואת הנפש להביא אותו לחיי העולם הבא. רק להבריא אותו בעולם הזה, ע"כ צוה עליו על כל אלה - כי המדות הללו הן המה בעוכרי האדם לקצר ימיו בעולם הזה ולמלא ימיו מכאובים וחליים רעים, כי המדות הרעות כעס וקנאה ותאוה ודומיהן מעכרים את הדמים ומעפשים אותם ומביאים על האדם חליים רעים ויצעידוהו למלך בלהות בלא עתו, וכאשר שנינו מפורש הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם (אבות פ"ד), על כן ציווה הרופא שישמור עצמו מהמדות הרעות האלה כי בנפשו הוא.

גם 'רוכל' זה היה מהמוכרים סמים ורפואות לבני אדם. וכשעבר בשערים והכריז בקול מאן בעי למזבן סמא דחיי לא התכוון לחיי העולם הבא, רק לחיות חיים ארוכים חיי שלום ובריאות. וסם החיים הוא מה שישמור אדם לשונו מרע ומרמה. ויסור מרע ויעשה טוב, יבקש שלום ויתרחק מהדברים המביאים למריבה וקטטה. לכעס ושבירת הלב. כי הדברים האלה ראשי יסודי הבריאות המה. והנזהר בהם יחיה חיים טובים ושלום לא ידע דוי ומכאובים, ויארץ ימים על הארץ.

פיו בשעת מריבה, נמצא שכביכול על ידי שותק זה נעשה הקב"ה 'שוכן עדי עד', לכן הוא עושה לו דין.

ב"ק האדמו"ר מ'מיגרד זי"ע (אריה שאג, קונטרס המאמרים עמ' תו) היה מבאר בצחות הלשון על מאמרם 'כל דאלים גבר' (ב"ב לה; ועוד), אלים מלשון אילם שאינו יכול לדבר. כל דאלים - המשים עצמו כאילם ואינו מדבר לשון הרע וגם אינו משיב למחרפיו דבר, זה נחשב גבר - הוא נקרא 'אדם'. וכמו"ש במס' חולין (פ"ט.) מה אומנתו של אדם בעוה"ז - יעשה עצמו כאילם.

כתב ה'חפץ חיים' זי"ע (חובת השמירה פ"ז) וז"ל. 'מי האיש החפץ חיים (בעולם הבא) אוהב ימים לראות טוב (בעולם הזה) נצור לשונך מרע' וסגולה זו היא טובה מכל הסגולות שמחפשים אנשים להצלחה.

עוד כתב (שמירת הלשון ח"ב פ"ז) וז"ל. ודע עוד, דכשם שהנחש נענש בענין מזונו כדכתיב (בראשית ג' יד) 'ועפר תאכל כל ימי חיידך' בן הוא מי שהוא 'בעל לשה"ר' נענש בעונשו, כמו שכתב בספר 'הקנה', וז"ל. ראה והבן שכל המוציא לשה"ר מפיו נידון בצרעת, ומסיים שם בסוף דבריו שמי שאינו נעשה מצודע נידון בעניות, ושקול עניות בצרעת, והרי הוא עני הנמסר בידי אדם. ובאמת, לפלא הוא בעיני שטבע בני האדם לחפש סגולות וברכות מאנשים גדולים להצלחה על פרנסה, ומה יועילו להם כל הסגולות והברכות אם חס

לטוב - בורא סניגורים או קטיגורים ח"ו. על כן ישמור מאד פתחי פיו...^{טז}

עיקר הבל, שיעריך ויחשיב כל התאפקות מהוצאת דיבור שאינו הגון. כדברי הגר"א זי"ע באגרתו בשם המדרש וז"ל. ובל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין מלאך זכריה יכולים לשער".

הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (בהקדמה לספרו 'שמירת הלשון', וכן מרגלא בפומיה דהגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע) מדייק עוד, שלא אמרו שרק מי שדוחה דבריו למשך חודש או שבוע ימים יזכה לכך, אלא אפילו אם מתאפק מלדבר לרגע במימרא בלבד נמי יזכה לשכר זה, ומכאן יראה כל בר דעת מה רב טובו של השולט על עצמו ושומר על מוצא פיו.

ומידה טובה מרובה, כי אם מצינו שכל כך חמור השולח לשונו ופוגע ביהודי, עאכו"כ מה רבה טובתו של החוסם פיו, ובכל רגע ורגע שהאדם בולם את פיו שלא לענות לרעהו ולא לדבר עליו סרה, או סובל עלבון שחברו מטיח בו, והוא נוח לרצות ואינו מבייש ומכלים פני חברו זוכה לברכות עדי עד"ה.

וכתב ה'חתם סופר' זי"ע (פר' פנחס ד"ה לכן אמרו) דאיתא במסכת גיטין (ו:) 'מי שיש לו קנאה על חבירו ושותק שוכן עדי עד עושה לו דין' (להצילו מרעת חבירו). וביאור הדבר - כי העולם מתקיים רק עבור מי שבולם

טז. נפלאות כתב הגה"ק החיד"א זי"ע ('חומת אנך' שה"ש א ב, 'ישקני מנשיקות פיהו'. הובאו דבריו ב'ה' יחידע מנחות פז.) שטבע היין אפילו כשהוא סתום וחתום במרתף היין, מכל מקום בעת דריכת היין אפילו אם היין במרחק רב ממנו, מתנועע היין שבחביות מאליו, וזהו אומרו ישקני מנשיקות פיהו - ושמה תאמר היאך דיבוריו משפיעים הן לטב הן למוטב, יקח ראייה מכי טובים דודיך מיין, כמו שמתנועע היין בגת בהשפעת דריכת הענבים ממרחק, כך דיבור האדם גורם ומשפיע למרחק רב.

יז. פעם התאונן אחד מתלמידי ה'חפץ חיים' זי"ע לפני רבו, שדרש לפני קהל גדול משך שעתים ולא השפיע אף על אחד מקהל שומעיו וא"כ מה תועלת בדרשתו. ענהו הח"ח במתק שפתיו, הנה ידוע מאמר הגר"א ז"ל, שבעד כל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין לכן תמותה שום מושג בנועם זיו אור זה, וזהו רק בעד רגע אחד, הגע בעצמך כמה שכר תקבל אם עלה בידך לחסום פיהם של קהל ועדה משך שעתים לבלי לדבר דברים אסורים לה"ר ורכילות הלא אין לשער ערך השכר, מחלקך יהי חלקי (ח"ח עה"ת, יתרו בהגהות).

יח. ובאמת, אין כל מלאך זכריה יכולים לשער את גודל התענוג והנחת רוח ששותק זה גורם בשמים ממעל לאביו אוהבו שבשמים, ומה רב שכרו עבור זה. וכך כתב הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (ישיר משה על שה"ש) על הפסוק (שם א ב) 'ישקני מנשיקות פיהו', כי נשיקה רומז על תענוג ואהבה - וממה הקב"ה מתענג מנשיקות פיהו - כשאדם משיק שפתותיו זו לזו בכח - לעצור בעדם מלהוציא איזה דיבור... ועל זה אמרו לבאר הפסוק (משלי טו כג) 'שמחה לאיש במענה פיו, שמחה לאיש זה הקב"ה (בר"ר ג א) - כשאדם מענה ומסגף את פיו מלהוציא בפיו דיבורים שאינם מהוגנים.

באר הפרשה - הזריע מצורע

לחם (ומרמו לכל עניני פרנסה), ורמזה תורה שאם 'ואתם תחרישון' - שישמור על הדיבור כראוי מלדבר דברים אסורים, יזכה ללחם וכל שפע טוב^ט.

ומשום הכי נמי קיימא לן בקרבנות מצורע (עי' מנחת י. 'במקום שנותנים את הדם [של האשם] שם נותנין את השמן', שמן רומז לשפע, ומלמדנו שאם יתאמץ בכל כוחו וזכרם התמצית לסגור את פיו ולשונו בשלשלאות של ברזל, יזכה להשפעות רבות וטובות, וכנרמז עוד במאמרם (הולין לא.) 'זבחת ואכלת - מה שאתה זוכה אתה אוכל', דבמקום זבחת היצר הרע שם מתעורר השפע.

דובר שלום לכל - כוח הדיבור הטוב

הנה כמו שאפשר ח"ו לאדם להיכרת מאילן עץ החיים על ידי דיבורים שאינם טובים, כן יכול הוא להתעלות למעלה למעלה על ידי דיבורים של טובה, כשאיש לרעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק, כדאיתא בזוה"ק (פר' תוריע, מו:): 'שה'מצורע' מביא ביום טהרתו שתי ציפרים, כי כמה דעונשא דהאי בר נש בגין מלה בישא, כך ענשיה בגין מלה טבא דקאתי לידיה ויכיל למללא ולא מליל, נמצינו למדים, שכחומר האיסור של דיבורי לשון הרע, כך ממש הוא הנמנע מלעודד את חברו בדיבורים טובים המשיבים את הנפש, ולכן מביא שתי ציפרים, אחד כנגד הלשון הרע שדיבר על חברו, והשני על כך שלא דיבר דיבורים טובים לחזק ולתמוך בזולתו.

וזכר אמרו (ב"ב ט:): 'כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות', הרי שהמפייסו גדול וחשוב יותר, ובטעם הדבר כתב המהר"ל (פירוש המהר"ל ב"ב שם), כי הנותן פרוטה לעני אינו משיב את נפשו אלא לפי שעה, שאחר שקנה בפרוטה אוכל לשבור רעבונו ולהחיות גופו, כלה הנאתו (ושוב מתעורר רעבונו אחר זמן), אך המפייסו בדברים הרי הוא משיב את נפשו ומחיה אותה בדברים^ג, וחיוזק

ושלום הוא מורגל בזה החטא של לשה"ר ורכילות, הרי יש על זה ארור מפורש בתורה - 'ארור מכה רעהו בסתר' (דברים כו כד) ואמרו חז"ל (שבועות לו.) 'ארור' בו קללה, בו נידוי, וזה לא יצא מפי איש אחד, כי אם בהסכם כל ישראל בצירוף הבהנים והלויים כדכתיב בקרא, והרי הוא מכלה השפעתו, ואם היו שומעים לדברי הייתי מייעץ להם יותר שישמרו עצמם בזיהרות יתירה מזה החטא ובפרט מלעשות בפועל ממש רע לחבירו מענין גזל וחמס והונאה וכיוצא בזה שאז בודאי יתברכו נכסיהם יותר מכל הסגולות, וכמו שידוע שכל הארורים פתחו מתחילה בברכה ואמרו 'ברוך אשר לא יכה את רעהו', וכל ישראל ענו על זה אמן, ובוודאי תתקיים הברכה הזו.

וזכר ידוע הדיוק בדברי הרובל (הובא לעיל) מאן בעא סמא דחיי, ש'שמירת הלשון' אינו רק סם המציל את האדם ממוות, באריכות ימים ושנים. אלא הוא אף סמא דחיי - סם הנותן חיים טובים ללא כל מחסור, ומביא על האדם חיים של אושר וכל טוב.

כתב ה'חפץ חיים' זי"ע ('כבוד שמים' פ"א אות י) כי גדול שכרו של השומר פיו ולשונו מלדבר רע על אחיו בני ישראל, שינהגו עמו 'מידה כנגד מידה' שבעלותו השמימה כשיעמידוהו לדין אין הקב"ה שומע לקול המקטרגים עליו לספר רעתו לפני הקב"ה על דרך שהוא לא סיפר בגנותו של בני ישראל.

הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע (פרשת בא, ועוד) היה מרמו בפסוק המדבר מענין חג המצות (שמות יב כד) 'ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם', שהרי אמרו חז"ל (ביצה מז.) 'חק - לישנא דמוזני הוא', והיינו דקאמר 'ושמרתם את הדבר' - דבר היינו הדיבור, ע"י 'ושמרתם על הדיבור' יהא לחק - פרנסה ברוחה, לך ולבניך עד עולם. עוד רמז כן בקרא (שמות יד יד) 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, ויש לפרש ילחם מלשון

יט. הגיד הגה"צ בעל ה'עטרת משה' ממאקאווא זי"ע בשם הרה"ק הרבי רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע, על דברי חז"ל שאמרו בפסוק (משלי ג ט וברש"י שם, ועיין תנחומא ראה) 'כבד את ה' מהונך - אל תקרא מהונך אלא מגרונוך', ומפרש, שבכל מקום שאמרו 'אל תקרי אלא...' הכוונה, אי אפשר לבוא לידי דבר פלוני אלא על ידי... ולפי זה צריך להבין מה ענין 'הונך' ל'גרונוך', אלא זה כוונת הדרש אל תקרי מהונך - לא תהא 'בעל ממון' ועשיר, אלא מגרונוך - לאחר שתזהר ותשמור את גרונוך היינו הדיבורים היוצאים ממך.

כ. רמז הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בנוסח הברכה 'מחיה מתים במאמרו', שכל כך רב כוחו של 'דיבור', שאפשר להחיות מתים (לרומם את האדם שאינו מרגיש טעם בחייו) 'במאמר' של חיזוק ועידוד.

שלומק'ע מוועהיל זי"ע מבאר את דבר הכתוב (קהלת ה א) 'אל תבהל על פיך... כי האלוקים בשמים ואתה על הארץ, על כן יהיו דבריך מעטים, ובפשטות צריך ביאור מאי קאמר 'על כן יהיו דבריך מעטים, וכי איזו נתינת טעם יש במה שה' בשמים והאדם על הארץ שעל כן יהיו דבריו מועטים, ומדוע לא קאמר כן על שאר מצוות - שישמור שבת, או יאכל מצות בפסח וכו' כי האלוקים בשמים ואתה על הארץ.

אלא פירש הרה"ק מוועהיל זי"ע, כי כמו שהאלוקים בשמים - כמו שהקב"ה מנהיג את העולמות כולם ממרום שבתו בשמי שמים, כך ואתה על הארץ - הינך מנהיג כביכול את כל מצבך ומעמדך בהאי עלמא, הן לטוב הן למושב, דהכל תלוי במוצא פי האדם - אם טובים הם או ח"ו להיפך, וממילא על כן יהיו דבריו מעטים²². כי בזה תלויה הנהגת עולם בעולם הזה.

זה עומד וקיים לעד, על כן שכרו גדול יותר ומתברך ב"א ברכות.

ולבד מ"א ברכות הללו מובטח הוא שהוא בן עולם הבא. וכדאיתא בגמרא (תענית כב.) שרבי ברוקא חוואה שאל את אליהו הנביא זכור לטוב בהיותו בשוק הראיני מי הוא בן העולם הבא, הראה לו אליהו על שני בני אדם שהם בני העולם הבא, ניגש רבי ברוקא אליהם ושאל אותם למעשיהם, ענו לו 'אינשי ברוחי אנן מברחינן עציבי' וברשי' 'ברוחי - שמחים ומשמחים בני אדם'²³. ומכאן שעל ידי שהיו משמחים אנשים בדיבורים מחיי נפשות נעשו בני העולם הבא²².

ומכאן תצא הקריאה לכל חד וחד לשמור מוצאות פיו, כי גדול כוחו של הבל פיו של האדם - הן לטב הן למושב, וכפי שהיה הרה"ק הרבי רבי

סיפר הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצ"ל, שבשנות הזעם לקחו אותם הרשעים והורו להם לרוץ דרך ארוכה ביותר, וכל מי שנעצר ממרוצתו נהרג על אתר, באמצע מרוצתו הרגיש ר' גד'ל שכלו כל הקיצין - כוחותיו אזלו, וכבר אין ביכולתו להמשיך ולרוץ, בלית ברירה השלים עם דבר מותו ונשכב חסר אונים בצידי הדרכים, אך ברגע האחרון טרם נורה למוות, עבר שם אחד מחבריו ושאג בקול צעקה 'גד'ל לויף, באותו רגע, הרגשתי שהנני מקבל מחדש כוחות נפש עצומים, התרוממתי מהארץ ופתחתי במרוצה, ובזכות אותה שאגה הנה אנכי עומד לפניכם היום, ומכאן נחזה כוחו של כל דיבור וחיזוק טוב, ודבר שפתיים הם אך למותר.

ואפשר להסמיק הא דאמרו משם הרה"ק האמרי אמת זי"ע שאף אם אין אדם יכול לעזור לשני ולסעוד אותו, ואם אין בכוחו לדבר עמו דברים המתיישרים על הלב, לכל הפחות ישמע אותו ויקשיב לשוועתו שגם בזה הוא מצילו ומעודדו - כשמרגיש שיש אחד שמבין מצוקתו, וכמו שנאמר (בראשית לו כא) 'וישמע ראובן ויצילהו מידם', שעצם השמיעה היא ההצלה.

כא. יש שדייקו בדברי רש"י אלו מדוע האריך והוסיף תיבות 'שמחים ומשמחים בני אדם', וכי אינו מובן מעצמו שהיו משמחים 'בני אדם' - וכי 'בעלי חיים' היו משמחים, אלא, שפעמים ובשעת עצבון ורעות רוח מרגיש האדם שאינו כלל בגדר 'בן אדם' אלא בגדר איזה 'חפץ' מחפצי העולם, אמנם 'תרי בדחני' הללו היו מפיחים בהם רוח חיות חדשה - שיחשיבו עצמם בגדר 'בני אדם', וממילא שב להם הכח והרצון לעשות את המוטל עליהם בשמחה רבה.

עוד יצויין מה שכתב ב'עיון יעקב' (תענית כב.) בביאור דברי תלמודא, שכוונת שאלת רבי ברוקא את אליהו הייתה, מי איכא בהאי עלמא מי שהוא בן עולם הבא - כלומר שאפשר להיות בטוחין בו שלא יבוא לידי חטא, ובוודאי יזכה ל'עולם הבא', ומפרש, כי הנה אמרו (אבות ה יח) 'המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו', אלו ה'משמחים' בוודאי בכלל 'מזכי הרבים' הם, שהרי בזכות השמחה שהפיחו בבני אדם היה באפשרותם להתפלל ולקיים את כל מצוות ה', שהרי 'אין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה של מצווה' (ברכות לא.), וכן בשאר מצוות, נמצא שמשמחים אלו זיכו אותם בכל אלו המצוות, (ולא עוד אלא שאדם אשר הוא מלא שמחה יעשה כראוי את תפקידו בהאי עלמא בכל ענייניו), וכיוון שהם 'מזכים את הרבים' אין חטא בא על ידן וממילא ברירא ש'בני עולם הבא' הם.

כב. ב'גליון הש"ס' ציין 'עיינ בתורת חיים' (סנהדרין פח: ד"ה שלחו מתם), ושם כתוב, דלכאורה קשה מהו אומרו שאלו השנים הם בני העולם הבא, הרי 'כל ישראל יש חלק לעולם הבא'. ומבאר ה'תורת חיים', וז"ל. דכל ישראל יש להם חלק לאחר שמת ונידון בחיבוט הקבר ובעונשו של גהינום, שהמיתה והעונשין מכפרין עליו ונעשה בן עולם הבא, אך זה, הוא בן עולם הבא כמות שהוא חי, כי גדול כוחה של שמחה וחדווה בפרט כשמשמח אחרים.

כג. ידוע מה שאמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שהרה"ק מסטרעליסק זי"ע אמר שהמונע עצמו מדיבור אשר

ובפרט עתה שאנו עומדים אחר 'יציאת מצרים' בדרכנו לחר סיני לקבל את התורה, על כל איש מישראל להוסיף ולהתחזק מתוך חיות ושמחה בימים הללו בעסק לימוד התורה. כתב רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ב'ערות דבש' (חלק א דרוש ד) 'חזקו ואמצו לבבכם בתורת ה' וראו כי אבדנו בעו"ה חזון וצופה, אבדנו מקדש ה', ארון, אורים ותומים, מזבח מכפר, כהנים, מלכות ב"ד, סנהדרין, מעתיקי שמועה, כהנה רבות, ואין לנו שיור רק תורה זאת, אשר באמת היא כלולה מכל הנ"ל, והפרטים אבדנו בעו"ה, אבל כלליות נשאר לנו, וראוי לנו להשגיח בו ולסלסל ולרוממו כאיש שמתו לו בנים בני מעלה ורוממות, ולא נשאר לו בלתי בן יחיד, הלא באהבתו ישנה תמיד, מחיקו לא יוזו ומחדר משכבו לא ימוט, בן יש לנו לעשות בתורת ה' כי זהו היתר הפליטה מאשר השאירו לנו אויבים י.

נוסעים אנחנו - ההכנה לקבלת התורה ע"י התורה בפרשתן (ויקרא יד ב), 'זאת תורת המצורע' כתב בה הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (אוצרות חיים שער החל ולאח פ"ז) וז"ל. גם לעד"ן, ששמעתי שזהו ענין אומרו 'זאת תהיה תורת המצורע', ר"ל... ואם בן אין תיקונו אלא על ידי עסק התורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ערכין טו:), ולכן אמר זאת תהיה תורת המצורע, ולא אמר טהרת המצורע, או משפט המצורע.

ומפורש אמרו בגמרא (ערכין טו:): אמר רבי חמא בר' חנינא מה תקנתו של מספרי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה, שנא' (משלי טו ד) 'מרפא לשון עין חיים'... אלא מה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה. והנה הצרוע נחשב כמת (הובא ברש"י במדבר יב יב) והתורה נקראת חיים (ברכות לב: ועוד) וכן אנו אומרים 'כי הם חיינו', א"כ משיעסוק בתורה ממילא אזלא לה כל עניני טומאת הצרועת.

עומד על שפתיו לאמרו, נחשב לו הדבר כאילו התענה פ"ד תעניות... ואני אומר 'נאך און נאך און נאך' (שנחשב לו כהרבה יותר מפ"ד תעניות).

וכבר אמרו להמשיל את ענין השתיקה, לחמור אחד שהיה מתהלך בלב יער, ואחזתו צינה רבה שהרי 'חמרא אפילו בתקופת תמוז קיריא ליה' (שבת נג.), פשפש ומצא עורו של ארי מת שהפשיטו ה'ציידים' את העור מגופו של הארי, התעטף בו החמור לחמם את עצמותיו, אדהכי והכי ראו כל חיות היער כי אריה 'חדש' מתהלך בקרב מחנם - שכן גבהו של חמור גבוה מן האריה, ויחרדו איש אל אחיו ויאמרו מה זאת עשה אלוקים לנו - 'אריה חדש' אשר מי יודע אם לא נהיה בקרוב טרף לשיניו, וביותר נחרד האריה - מי יודע אם 'אריה' זה ישיג את גבולו... מיד הוכרז על 'אסיפת חירום' - איש בל יעדר, באותה אסיפה הועלו כמה וכמה עצות אשר נדחו על הסף לגודל הסכנה הרבה הנשקפת לחיי כל חיות היער, ויען השועל ויאמר - תנו לי שהות מה ואחזור אליכם... ויקח השועל כמה חלוקי אבנים קטנות בידי, והחל להתקרב לצד האריה החדש, כבר בעודו ממרחק (שהרי גם הוא פחד מה'אריה' הלז) השליך אחת מהאבנים לכיוונו של ה'אריה', ואכן 'אריה' זה שלא היה אלא 'חמור' גדול מבטן ומלידה הגיב מיד ב'נעירת החמור'... כשמוע החיות את 'קולו' כקול החמור הבינו את אשר לפניהם, ומיד ניגש אליו האריה האמיתי ועשאו 'גל של עצמות'...

עתה בין והתבונן לו היה 'חמור' זה עוצר בעצמו ואינו ממחר לקרוא בקול גדול, בשעה שזרקו עליו אבנים - הרי היו כל חיות היער מפחדים ומרתתים ממנו עד עצם היום הזה, וכל זה הפסיד ב'השמעת קול' ברגע אחד, כמו כן לדידן, ב'השמעת קול דברו' מפסיד ח"ו הרבה כי אם 'שתוק האדם ויעצור בעצמו מהשמעת הקול הרי ישאר משומר מן המזיקין ויזכה לרב טוב הצפון לכל מי ששומר פיו ולשונו.

כד. כשדיברו פעם בימי הספירה עם הרה"ק רמ"ש מבאיאן זי"ע אודות איזה 'נסיעה' שעליו לערוך עם החסידים, נענה ואמר הנה כולנו נמצאים בזו העת ב'נסיעה' אחת - כי נוסעים אנחנו, כולנו יחדיו להר סיני לקראת מעמד קבלת התורה העומד להתרחש בו' סיון בזאת השנה...

כה. היה אומר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, כי נהוג עלמא אם ימצאו יהודי עשיר כעשירותו של קרח - אם אך יעסוק מעט בתורה או מכיר ויודע כמה הלכות שבתורה כבר אומרים הבריות... זה האיש... פשש... פשש... 'תורה וגדולה במקום אחד' (ולהיפך לא יאמרו על 'תלמיד חכם' שיש לו כמה פרוטות עלובות), להורות לנו חשיבות התורה כי כל מעט ממנה נחשבת כ'עשירות' גדולה בתורה - עד שיהא שווה לגדולתו בעשירות הממון.

כו. הרה"ק מהורונסטייפל זי"ע היה חתנו של הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, באחד השנים כשנפרדה הרבנית מאביה (לאחר ששהתה אצלו בימי הפסח) נאנחה וביכתה לפניו על מצב בני ישראל הנאנקים ונאנחים תחת ידי השלטון ברוסי,

ב. גם ממה שיחשוב שאין לו אלא מעט ללמוד ממילא שוב לא יתעצל בזה, לאפוקי מהיצר שמרחיב הדבר בלבו ואומר לו כמה תהיה מוכרח עוד לעמול משך זמן רב עד שתגמור הסדר או המסכת, ועי"ז הוא מרפה ידו. ג. גם ממה שיחשוב שעליו תלוי קיום העולם יודרו ביותר - לאפוקי מהיצר שמטעהו ואומר לו בודאי נמצא אנשים אחרים מקיימי התורה כראוי, ויתקיים העולם בשבילם. ובאמת כבר אחז"ל (סנהדרין לו.) ש'חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, וגם פעמים שהעולם חציו זכאי וחייב - וכשנתוסף חוטא אחד הוא מכריע כל העולם לכף חובה עי"ז. ולדעתי כל זה רמוז בתוה"ק

אשרי מי שעמלו בתורה^{כי} ועושה נחת רוח ליוצרו, והעיקר שלא ישמע ליצרו המפתהו לדחות בכל יום לאמר - למחר אקח את עצמי בידיים... וז"ל ה'חפץ חיים' זי"ע (אהבת חסד ח"ב פ"א) ושמעתי בשם גאון אחד שאמר שהאדם צריך לשער בנפשו שלשה דברים אחד - שאין לו אלא יום אחד לחיות. גם - שאין לו אלא פרק משניות אחד או דף גמרא אחד מה שהוא עוסק בו עתה. גם - שהוא ישראל אחד (יהוד) שהקב"ה מצוהו על קיום התורה, ובו תלוי קיום העולם, כי א. עי"ז שיחשוב שיש לו רק יום אחד לחיות יעשה כל מה שבכוהו בתשובה ומעש"ט ולא יניח הדבר עד למחר.

והוסיפה לומר כי אפילו במצרים לא סבלו בני ישראל כל כך הרבה מרורים. אמר לה הדברי חיים, אל תאמרי כך, כי במצרים עדיין לא קיבלו בני ישראל את התורה וממילא לא היה להם במה להתחזק, אבל כהיום ככל שיגדל הקושי הרי יש להם את התורה להתחזק בה.

כז. עיקר התעלות האדם היא כשהוא יגע כשבא לו הלימוד מתוך קושי, הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל (מנחת שלמה סוכה מט.; ועוד) אמר לבאר בשם ה'מגיד מוילנא' הג"ר יעקב יוסף זצ"ל את הקרא (שה"ש ז ב) 'מה יפו פעמיך בנעלים', ואיתא בגמרא (סוכה מט.): דקאי על עולי הרגלים שהיו פוסעים שלש פעמים בשנה אל הר ה', ומדוע כתב 'בנעלים', אלא דבעלותם מביתם להר ה' בירושלים היו משאירים מאחוריהם את כל נכסיהם, בתים וחצרות, שדות וכרמים, חמורים, סוסים, תרנגולים וכל מחמדיהם, ובקל היו יכולים נכרים להיכנס ולחמוס את כל רכושם, והנה לאחר עזבם את בתיהם וכבר היו על אם הדרך היו חוככים בדעתם אולי נסוב על עקבותינו דשמא יגנב כל רכושינו, אך תיכף ומיד היו מתגברים באמונה שלימה בהבטחת התורה (שמות לד כד) 'ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך ליראות את פני ה' אלוקיך שלש פעמים בשנה', לאחר כברת דרך שוב התגנב אל לבם החשש והפחד שמא יגנב להם הכל, ושוב עמלו והתייגעו להתחזק באמונה איתנה כיתד שלא תימוט, וחוזר חלילה. כל אלו הנסיונות וההתחזקות היו להם רק עד שהגיעו אל שערי מקדש ה', בהגיעם אל מקדש ה' חלצו את נעליהם מעל רגליהם, כלשון חכמים (ברכות פ"ט ה) 'לא יכנס אדם להר הבית במנעלו', בהיותם שם שכחו מכל רכושם וקנינם - מתוך שנהנו מזיו השכינה בהתרוממות רוח ונפש. עתה, אם יבוא אי מי וישאל באיזה זמן היו העולים לרגל יותר מרוצים לאביהם שבשמים, האם בעת שעשו דרכם לירושלים ורגליהם במנעלם והתייגעו בעבודת האמונה, או באותם הימים שהיו דבוקים בקונם בבי מקדשא בלא חבישת המנעלים ולא היו נצרכים כלל ל'התחזקות', על זה אמר הכתוב 'מה יפו פעמיך בנעלים', שהיופי והזיו של בני ישראל הוא בעת הנסיונות והקושי, והיינו בעת שדרכם ומנעלם ברגלם, ולא כשהיו בהתפשטות הגשמיות בהיותם בבית המקדש בחליצת המנעלים. מכאן יבין כל צורב, כי העסק בחוקי התורה מתוך יגיעה וקושי דווקא עליו נאמר בקרא מה יפו.

וכבר אמרו חז"ל (אדר"ג ג ו) 'שטוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה בריווח'. עוד אמרו (שהש"ר ח יד) אחד הלומד בצער נוטל אלף, שלא בצער נוטל בשכרו מאתיים. סיפר הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל שפעם נכנס בחור אל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע מתוך בכיה ותאניה 'רבי, יותר אין בכוחי לסבול' כי יגעתי זה כחודש ימים ובקושי עלה בידי ללמוד ולהבין דף גמרא אחד, שאלו הח"ח, והיכן אוחז מר... ויען הבחור בדף ג' (כי המסכתות שבש"ס מתחילות בדף ב) נענה החפץ חיים בהתפעלות, אה... אה... דף קג'... תיקנו הבחור דף ג' ושוב אמר הח"ח דף קג'... עד שהבחור חשב שהחפץ חיים הגיע לזקנה ואינו מבין את אשר לפניו... אף הח"ח הבין במחשבתו של הבחור, על כן הראהו את דברי ה'אבות דר"נ' 'שטוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה בריווח', נמצא שלמדת כמאה פעמים וממילא הינך עומד כבר בדף ק"ג...

ולכן אמרו חז"ל (עירובין נד.) 'חש בראשו יעסוק בתורה', כי בעת שחש בראשו קשה לו הלימוד עד מאד והרי לימוד כזה חשוב פי מאה על כן 'חטוף ואכול חטוף ואכול' לעסוק בתורה, כי לימוד כזה חשוב פי כמה וכמה.

כל פנים, וידחוק עצמו לעסקה של תורה, וכל שעושה כן וחפץ בברכה, מן השמים מסייעין אותו, ומקילין מעליו טרדות העולם המבהילות, ומעבירין ממנו עולן של בריות, ושוכן בשמחה כל ימיו בעולם הזה, וטוב לו לעולם הבא.

ומפורש אמרו חז"ל (בר"ר צב א) 'אין לך אדם בלא יסורים, אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה', והיינו, ש'אדם לעמל יולד', אך אשרי האיש 'שיסוריו בתורה', יסורים וקשיים הללו מצילים אותו מיסורים וצרות אחרות.

תקוותינו ובקשתינו מלפני אדון כל, שישפיע לנו מטובו הגדול, וכפירושו של הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע שלכן נכתב בריש הפרשה בקרבן יולדת (יב ו-ח) 'תביא כבש... זאת תורת היולדת... ואם לא תמצא ידה די שה', ומדוע לא אמר 'זאת תורת היולדת' אחר קרבן עני ג"כ, ואמר המהר"ש כי כך הוא הרצון שכל יולדת תהיה 'בר הכי' להביא כבש לרוב הרחבה והרווחה שיהיה לבני ישראל, רק אם יארע איזה מקרה שח"ו לא תמצא ידה' או תביא תורים, אבל לא כך הוא הדרך הנכונה... והשי"ת יעזור שנוכל להתחדש לעבדו במסירות הרצון ושבירת המידות, להקריב את נפשותינו קרבן לה', וכל זאת מתוך שמחה רבה וטוב לבב^{כט}. עדי נזכה בקרוב ממש להיגאל בגאולת עולם במהרה אמן.

בפרשת ק"ש 'ואהבת את ה' אלוךך בכל לבבך ובכל נפשך' וגו', והאיך תעשה עד שתגיע לזה - 'והיו הדברים האלה' היינו אותו המעט שהוא לומד עתה. 'אשר אנכי מצוך' היינו שיחשוב בלבו שבעולם אין רק הקב"ה והוא. 'היום' - היינו שאין לו רק יום זה לבדו, 'על לבבך' - היינו השלשה דברים אלו יהיו לאדם על לבו תמיד.

כל ישראל - לכל איש מישראל חלק בתורה ויזכור כל איש מישראל כי לא ניתנה התורה רק לבני הישיבה ותלמידי הכוללים, אלא לכל אשר בשם ישראל יכונה, ואדרבה לכל איש ואיש 'חלקו' המיוחד בתורה - לפי מצבו וענינו^{כ"ח}, כתב ב'ספר החינוך' (מצוה תיש), כן כתב הרמב"ם (הלכות ת"ת א ח) וכל אחד מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין בריא בין בעל יסורין, וכבר אמרו זכרונם לברכה (עירובין נד.) שבעסק התורה יתרפאו כל האברים. ואפילו עני המחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים הכל חייבים לקבוע עתים לתורה ביום ובלילה, שנאמר (יהושע א ח) 'והגית בו יומם ולילה'... ומה שאמרו (אבות ב ד) שלא יאמר אדם לכשאפנה אשנה שמא לא יפנה לעולם, כי לא ידע האדם מה ילד יום, שעסקן של עולם מתחדש יום יום ומדיח את האדם מדבר לדבר ומטרדה לטרדה, ונמצאו כל ימיו יוצאין בבהלה - אם לא יתן פנאי על

כת. ואל יאמר אינני ראוי לעסוק בתורה, וכבר אמר קרא (תהלים נ טז) 'ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי' - כי 'מעשה אבות סימן לבנים' ואף 'מראשית כזאת הודעת' בנתינת התורה לבני ישראל במעמד הר סיני סמוך ונראה להיותם משוקעים בתכלית הטומאה - מ"ט שערי טומאה עד כדי ש'ולא יכלו להתמהמה' ואילו היו נשארים שם עוד רגע כמימריה היו נשרשים בטומאה עד שלא הייתה להם תקנה, ומשם הוציאם הבורא והוליקם בדרך למדבר סיני, ונתן להם תורת אמת, ללמדך שהכל שייכים בתורה - ובנוגע לטומאתו ישוב בתשובה ומיד יעסוק בתורה. ויזכור את דברי ה'אור החיים' הקדוש (שמות ג ח) שכהיום אחר 'קבלת התורה' יש ביד בני ישראל לצאת אף משער החמישים בכח עסק התורה המעלה אותם מכל טומאה.

וכן כתב הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע בפרשתן (מצודע) על הפסוק להורות ביום הטמא וביום הטהור וז"ל. 'להורות' לשון לימוד, כשמגיע המיטהר ללימוד תורה, אף דכתיב 'ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי', מכל מקום כיוון שיודע בעצמו שהוא טמא ומשתוקק להיטהר על ידי לימוד התורה, רשאי הוא ללמוד אפילו 'ביום הטמא', ומאחר שתורתנו הקדושה נתנה לו רשות, ע"ז ילמד בשמחה ובבטחון בה' כי עוד יזכה ללמוד תורה 'ביום הטהור' פי' מתוך קדושה וטהרה. כט. העולם אומרים בדרך צחות, שלכן אמר דוד המלך בתהלים (פא יא) 'הרחב פיך ואמלאהו', ומדוע לא נקט הלשון 'פתח פיך', אלא, דהפותח פיו לרוחב הרי הוא מעלה שחוק, והעושה כן - ששרוי בשמחה, בוודאי ימלא הקב"ה אסמיו עם השפעות טובות.

עוד אמרו בביאור אומרים ז"ל 'אם הרב דומה למלאך ה' צבקות יבקשו תורה מפיהו' כי הדמיון למלאך ה' הוא בכך שהמלאכים אומרים שירה והם מלאים בשמחה וגיל, והרב המלמד תורה צריך להדמות בענין זה למלאכים, להיות תמיד בשמחה.